زمانێکی یەکگرتوو زۆر گرنگترە لە دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان

چاوپێکەوتنی گۆڤاری پەیامی ڕاستی لەگەڵ نووسەر موحسین جوامێر ـ دا
سازدانی دیمانە: زیاد رەشاد قادر

پەیامی راستی: سەرەتا بە چی دەستت پێکرد؟ کێ کاریگەریی هەبوو لەسەر تۆ ؟

موحسین جوامێر: دایکم (صافیە عەلی قازی) هەرچەندە هەتا پۆلی چوارەمی سەرەتایی خوێندبووی، وەلێ سەلیقەیەکی شیعریی عەجایبی هەبوو، هەموو جار لەسەر کۆڵێ (جلشۆردن) بانگی دەکردمێ، دەیوت : وەرە موحسین شیعرم لۆهات، هەتا لە بیرم نەچووە لۆمی بنووسەوە.! منیش قەت نەمدەوت نا..وا بزانم ئەو تۆزە بە یەکەوە ژیانەی تا 6 ی تشرینی یەکەمی 1961 دەوامی کرد، کاری زۆری لە سەر من هەبوو و پاشان عەشقی باوکم بۆ موتاڵا و کتێب، ڕۆڵەکەی دایکمی تەواو کرد.. دایکم زۆر زوو کۆچی کرد، ئێستەیش نازانم بۆ و هۆیەکەی چی بوو.. ئەوەندەیش گوێگر و یارمەتیدەر بووم بۆی، هەموو جارێ پێی دەوتم موحسینم کچە نەک کوڕ.. هەر دەتوت دەیزانی زوو دەمرێت و بۆ ژیانێکی زۆر سەختم بەجێ دێڵێت کە هیچ خۆزگە و ئۆخەیەکم تێدا بەدی نەکرد، هەتا خوشک و براکانیشم کە حەوت دانە بوون.. لە بیرمە (صائبە خان)ی خوشکم بەرەحمەت بێ، ئەوسا هەشت ساڵان بوو و ببوو بە دایکمان، دەچوو لەملا بامیەی لەسەر ئاگر دادەنا و لەولاش ساپساپانێی دەکرد، بامیەکە سووتا، بەسەزمان لێدانیشی لەسەر خوارد.. جارێکیان لە گەل (نەجیبە خان)ی خوشکم خانووچکەیەکیان لە باخچەی ماڵێ دروست کردبوو، هەر لەوێشدا ساواریان لێنابوو، هەموو پێکەوە لەوێ نانمان خوارد.. با ئەوەیش بڵێم، گەسک لێدان بە زۆری کاری من بوو لە ماڵەوە، کە هاتمە سوێد دوو مانگ کەنناسییان پێ کردم، خاون شەریکەکە زۆر ڕای لێم بوو، حەزی دەکرد عەقدەکەی لەگەڵدا نوێ بکەمەوە.

پەیامی راستی: لە لاویت و سەرەتای دەستکردنت بە نووسین، کێ کاری تێ کردووی و هاندەرت بوو؟

موحسین جوامێر: هەرووەک وتم باوکم محەممەد سابیر ئیسماعیل (مەشهوور بە مەلا سابیر) ڕۆشنبیرێکی هەمەلایەنە و کتێبخوێنێکی فرەلێهاتوو بوو، هەموو کتێبێکی دەخوێندەوە و هەمیشەش موناقەشەی دەکرد.. هەوڵم دەدا ئەو کتێبە قورسانەی دەیخوێندنەوە، بیانخوێنمەوە، وەکو کتێبەکانی فرۆید و مارکس و کتێبەکانی مەنفەلووتی و ئێحسان عەبدولقودووس و یوسف ئەلسوباعی و هتد.. هەڵبەت ئەو وەختە کتێبی کوردی بە دەگمەن دەردەچوون، کۆنەکانیش زۆر جار یان دەسووتێنران یاخود لە بەین دەچوون.. دەتوانم بڵێم دارولموعەلمین و ئەو مامۆستایانەی ئەو سەردەمە وەکوو م. حەمەکەریم هەورامی و م. موحسین محەمەد حوسێن و م. ناسر یوسف، کارێکی زۆریان لەسەر نەشونمای فکریمدا هەبوو.

لە بیرمە لە قوتابخانەی ناوەندی بووم کە ئارەزووم کەوتە سەر خوێندنەوەی قامووس، ئەوە بوو دەستم بە خوێندنەوەی (المنجد)ی لویس مەعلووف کرد، پاشان بە قامووسەکوردییەکاندا هاتم، بەتایبەتی فەرهەنگی (خاڵ)م زۆر خۆش ویست و سەرلەبەریم خوێندەوە، ناشزانم بۆ لەنێو پیتەکاندا حەزم لە پیتی (س) بوو، ئێستەیش حەز دەکەم سەدبارە بیخوێنمەوە.. ئەو ئەشقە واي کرد زۆربەی

قامووسی عەرەبی و کوردی بکرم و پاشان زۆربەی فەرهەنگە فارسی و تورکی و سویدییەکانیشم هەبن.. بەری ئەو دڵدارییە ئەوە بوو قامووسێکی قورئان بە ڕاڤەی کوردی دابنێم و وا ئامادەی چاپە.

پەیامی ڕاستی: مەحموود زامدار، لە شوێنێکدا باس لە جەنابت و کۆمەڵێک نووسەری دیکە دەکات، کە وەک یەک وەچە (جیل) لە شەستەکانی سەدەی ڕابردوودا کاری ڕۆشنبیریتان دەکرد، دەکرێ بپرسم خولیا و خەمی ئەوسای ڕۆشنبیریتان چی بوو؟

موحسین جوامێر: من یەکێک بووم لە کۆمەڵێک لە پێکهاتە ڕۆشنبیرییەکەی ئەوسا کە هەر چاوی هەڵێنا لە بێبەختی و دەربەدەری زێتر، هێچی دیکەی نەدی.. هەولێریش لە شەستەکان و سەرەتای حەفتاکاندا هێشتا بچکۆلانە بوو، دەکرێ بگوترێت ئەو سەردەمە دەستپێکی ژیانێکی سەختی کوردەواری بوو.. ئێمە کۆمەڵە گەنجێکی هاوتەمەن بووین، کەم وا دەبوو ڕۆژێ چەند جارێک یەکدی نەبینین و نەکەوینە دنیای باسوخواسی هەمە جۆرە، هەر یەکێکیش لە ئاوازێک دەیخوێند.. دەتوانم بڵێم جیاوازیی بیرو بۆچوون ئەوەندە نەدەبووە هۆی لێکدابڕان، مەگەر بۆ ماوەیەکی کورت.. لەبیرمە چەندین جار لەگەڵ مامۆستا عەزیز گەردیدا لێک زیز دەبووین، وەلێ ئێوارە یا من دەچوومە لای، یان ئەو دەهات.. لەگەڵ بیری زۆر لە نەمامانی ئەوسا هاوتا بووم، بەتایبەتیش لە هەوا و کەڵکەڵەی کوردایەتیدا، وەک مامۆستایان : مەحموود زامدار، عەزیز گەردی، محەمەد کەریم شەریف، حیسام بەرزەنجی، ئیبراهیم ئەحمەد شوانی، ئەحمەد حەمەدەمین، سەعد مەلا عەبدوڵڵا، عەلی جوکل، سامی شۆڕش، سۆران عیززەددین فەیزی، عەبدولخالیق سەرسام، فوئاد چەلەبی، موخلیس یوونس، عەبدوڵڵا حەداد، نەوزاد ڕەفعەت، جەمیل رەنجبەر، جەلال بەرزەنجی، نەژاد عەزیز سورمێ، مەجید هێرش و مەجید خەمناک.. ناشبێ ڕۆڵی مامۆستا گیوی موکریانی خودانی چاپخانەی کوردستان لەبیر بکرێت، کە دوکانەکەی بووبووە وێستگەیەکی گرنگ لەژیانی ڕۆشنبیر و ئەدیبانی تازەفەریکدا، هەروەها چایخانەی عوسمان دەرگەڵەیی ـ کە دەکەوتە تەنیشت پەیکەری مام گیو ـ و بەڕاستی مەکۆی کوردایەتی بوو، دیسان گازینۆی لەیالی ئەربیل ـ ی پشتی قەڵا و چایخانەی عەبۆ و کتێبخانەی سۆلاف و تەئمیم و خۆشناو، هەروەها ڕۆژنامەی هەولێر کە بەسەرپەرشتیی مامۆستا محەمەد مەولوود (مەم) دەردەچوو. لێرەدا، دەتوانم بڵێم کە مامۆستا مەحموود زامدار شوێنێکی هەرەتایبەتیی هەبوو؛ لە ڕاکێشانی سەرنجی لاوانی ئەوێ سەردەمێ، خۆی لە قەرەی هەموو بابەتێک دەدا، بە مولحید و عەبەسی ومسقۆفیش لە قەڵەم درابوو، هەڵبەت ئەو وەختە.. بەڵکوو دەتوانم بڵێم تێزەکانی زامدار، خوێنێک بوون لە جەستەی بیر و هزری نەمامانی ڕۆشنبیری کوردی ئەوسا دەگەڕا.

پاش 1971 گۆڕانکارییەکی تازە بەسەر ژیانی هزریمدا هات، ئەویش دوای خوێندنەوەیەکی نوێ بۆ بیروباوەڕەکان و توێژینەیەکی گەنجانەی دیکە بۆ واقیع و هۆکاری کێشەکان چ لە ناوەوە و چ لە دەرەوەی وڵات، پەیوەندیش ـ کەم تا زۆر ـ هەر ما بوو.

پەیامی ڕاستی: ماوەیەک لەمەوبەر بابەتێکت لەسەر زمان و لەهجەکانی کوردی بڵاو کردەوە، نیمچە هەراو زەنایەکی لێ کەوتەوە.. دەکرێ بە کورتی سەرنجەکانت بخەیتە ڕوو؟ پاشان تۆ لەم سەرنجانەت بەچی پشتئەستووری ؟

موحسين جوامێر: من زێتر له حەوت دانه وتارم لەسەر ئەم بابەته نووسیوه، دوای ئەوەی هەستم کرد که کورد خەریکه ڕووبەڕووی گەورەترین وترسناکترین مەترسی دەبێتەوە که ئەویش بەرپاکردنی چەند زاراوه و لەهجەیەکی کوردییه وەک چەند زمانگەلی ستانداردی کوردی.. هەڵبەت ئەو پیلانەش پیلانێکی دەرەکی نییه، به قەدەر ئەوەی نەفامییەکی خۆماڵییه و خولقاندنی چەند زمانێکه لەناو کۆمەڵگەی کوردەواریدا، که ئەمەش به تەحقیق بۆ ئەوە دەمانبات که وەک کورد نەمێنینەوە، بگره ببین به شعوب و قەبائیل.

من هەمیشه وتوومه که لەهجەکان تا ڕۆژی قالوبەلایێ (قیامەت) هەر دەمێنن و جیگەی ئیفتیخاری هەر یەکێکن، وەلێ نەک لەسەر حیسابی زمانی ستاندارد و دایک که دەبێ - ئەگەر خۆمان به کورد بزانین - بەهەمووومان نازی بکێشین، چونکه بەهەشتی زمان لەژێر پێی ئەودایه.!

هەبوونی دوو شێوەی ستاندارد لەنێو میللەتێکدا، واتەی دوو میللەتی دەگەیەنێت، چ جای سێ و چوار لەهجه. هەروەها هەبوونی دوو ئەلفبا، هەمان شته.. هەموو کەسێکیش دەزانێت که هەموو میللەتێک دەیان لەهجەی هەیه و هەبووه، خۆشیی بووبێت و ترشیی بووبێت یەکێکی کردۆته سەردار و باقییەکەیش ژێردار و له بنسێبەردا ژیانیان بردۆته سەر.

زۆر کەس بەناوی دیموکراسییەتەوە ئەو داوایه دەکەن، نازانن که ئەو مەسەلەیه لەو حاڵەتانەیه ئەوەندەی پێوەندی به سەپاندن هەیه، ئەوەندە پێوەندی به چەمک و بڕوای دیکەوە نییه، دەق وەکو مەسەلەی فێربوونی خوێندن و نووسین وایه، که پیاو بیەوێ و نەیەوێ هەر دەبێت فێریان بێت و بۆ زەوق و میراجی کەس ناهێڵرێتەوە.. بۆیه ئەو ئازادییەی ئێسته هەیه، نابێ وامان لێ بکات ناسنامەی یەکگرتوومان بشێوێنێت و له ئاخرەکەی وەک کورد نەمانهێڵێتەوە.

لە 2007/04/03 دا له موحازەرەیەکدا بەناوی (بەلانس له نێوان خواردن و وەرزشدا) که له لایەن خاتوونێکی سوێدییەوە پێشکەش کرا، له کوتاییدا پێشکەشکەر گوتی : ئەم بابەتەش بەم زمانانه دەست دەکەوێ، یەک له زمانەکان (سۆرانی) بوو نەک (کوردی).. ئا لەم ساتەدا بۆم دەرکەوت ئەگەر چاری خۆمان نەکەین، هەتا لەبەرچاوی نەتەوەی تریشدا هەرگیز وەک یەک نەتەوە نامێنین. هۆی وتنی قسەی گۆرین لەسەر زاری سوێدییەکە، ئەوەیه چونکه کورد له سوێدا به پێنج زاراوە دەخوێنن : سۆرانی، کرمانجی، بادینی ، زازایی و فەیلی.. ڕۆژێک قوتابییەکم کتێبێکی هێنا و گوتی دایکم یێژێ بەو زوانه فێرم بکه، سەیرم کرد به شێوەی سنەیي - بوو.!

ئەوەی لەسەیران سەیرتره، ئەوەیه، کاتێ مەسەلەی زمان و ورووژاندنی به مەسەلەگەلی سیاسییەوه گرێ دەدرێ، هەروەک له نووسینی هێندێ برادەراندا تێبینی دەکرا.. لەجیاتی ئەوەی گەنگەشه و موناقەشەم لەگەڵدا بکەن، دەیانبردمە دنیای سیاسەت. بۆچوونی ئاوا، مەسەلەکه له بواری زانست دەردەکات، جگه لەوەی دەرکەی چارەسەرییش له ڕووی لێکۆڵەرەوان دادەخات.. ئەو دوو لەهجەیەش - بەداخەوه - بەری شەڕی ناوخۆیه، بۆیه وەک چون بۆ یەکگرتنەوەی دامودەزگەکان کۆشش دەکرێ، دەبێت ئاوەها و زیاتریش لەسەر ئەم خەته کار بکرێت، بگره دەبێ سات و کاتێک بۆ نەهێشتنی ئەم دیارده ترسناکه - که له دنیای میللەتی هۆشیاردا نموونەی نییه - به یەکجاری نەمێنێت. هەنووکەش، زمانێکی یەکگرتوو زۆر گرنگتره له دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان. هەر یەکێکیش بڵێ بلا لێ گەڕێن هەر لەهجەیەک بۆ خۆی گەشه بکا، ئەوجا ڕۆژگار به خۆی چارەسەری کێشەکه دەکا، بەوەی ترکوخوا (ڕێکەوت، سودفه) دەبنه یەک، ئەوا با بچێت غوسل له فکر و عیلمی خۆی دەربکا، ئەوجا بێت فەلسەفەی جەهل به (سروشتی لەهجه له بوون به زمان) به ئەوانیدیکه بفرۆشێت.

پەیامی راستی: وا بزانم چەند ساڵێک لە سوێدا سەرپەرشتیی گۆڤاری هەڵەبجە- تان دەکرد، ئاخۆ بایەخی بە چی دەدا؟

موحسین جوامێر: گۆڤاری هەڵەبجە دەنگێک بوو، لەکاتێکدا دەرچوو کە بڕیاری قڕانی کوردان درابوو، کەم کەس داکۆکیی لە لێقەوماوان دەکرد یان سەروساختی لەگەڵ کێشەی کوردا هەبوو .. لە ماوەی دە ساڵاندا 31 ژمارەی لێ دەرچوو، هەر دەتوت دە ڕۆژە و لە تەمەنمان چوو.. خەڵکێکی زۆری بە دەوردا کۆ بووەوە، قسەی دڵی زۆرانی دەکرد و لێ نەدەبووەوە.. ڕۆژ نەبوو نامە و پەیامی لە وڵاتانی عەرەب و ئیسلامیدا بۆ نەیەت و مەسەلەکەمان بەسەر نەکاتەوە. لێرەدا دەکرێ ڕۆڵی مامۆستا جەلال بەرزەنجی و کاک ئەلیاس ئیبراهیم بەڕێزەوە تۆمار بکرێت کە لەسەردەمی دێوەکەی بەغدا و هەڕەتی هێزی دەست و پێیەکانی لە دەرەوەی وڵاتیشدا، چاکی کوردستانییەتیان بەلادا کردبوو و بۆ گەیاندنی دەنگی مەزڵوومان بە دنیادا، خەوی شیرینی شەویان لەخۆ حەرام کردبوو.. هەروەها کاک حەیدەر حەیدەری و کاک وەلید حەیدەری کە لەدوای ڕاپەڕیندا فریامان کەوتن و ئەرکەکانیان سووکتر کرد.

ثێیامی راستی: ئاخۆ چالاکی و بزاڤی ڕۆشنبیرانی کورد لە ئەورووپا بەتایبەتی و لە سوێد بەگشتی چۆنە ؟

موحسین جوامێر: دەتوانم بێژم سەبارەت بە داهێنانی ئینتەرنێتەوە، گۆڕانێک لە زۆر لە بوارەکانی ڕۆشنبیری هاتۆتە ئاراوە، جگە لەوەی بەشێکی تەواو لە وان ڕۆشنبیران لە بیر و کەڵکەڵەی گەڕانەوەن، وەلێ لە هەردوو دینان بوونە، نە دەگەڕێنەوە بەیەکجاری و نە حەوسەڵەی نووسینیشیان هەیە لێرە. ڕەنگبێ ئەو دیاردە دڵخۆشنەکەرانەی لە کوردستان سەریان هەڵداوە،بووبێتنە ئەگەری ئەوە کوردە قەڵەمبەدەستەکانی ئەورووپا کەمێک لەنووسین بکەن ماڵئاوا. لە لایەکی دیکەیشەوە، نووسەرە کوردە عەرەبینووسەکان چاکی نووسینیان بەلادا کردووە، لە سەر و قەپۆزی ئەوان نەیاران دەدەنەوە کە لە سیانی قیندا ڕەگاژۆ بوونە و هەموو خەباتیان بۆ ئەوەیە کورد بگا بە سەروبەندی : هانەهان و مشەمش،ئەزیەت زۆری قازانج چش.!

پەیامی راستی: ئەو چەند ساڵەی لە هەندەران بوویت چی فێر بوویت ؟ یا با بڵێین هەندەران چی پێ بە خشیوی؟

موحسین جوامێر: خۆی چوونە دەرەوە دەرگای هزرو بیرو بەراورد لە ڕووی مرۆڤدا دەکاتەوە، بەتایبەتی کاتێ لە کۆمەڵگەیەکی داخراوەوە دەچێتە دنیایەکی کراوە.. بەندە لەو سەردەمەی کۆمەنیست بووم، بێدین بووم، وەلێ هەرگیز مسقۆف (مولحید) نەبوومە.. کە دەیانگوت ئەو دنیایە لە خۆوە و بە ڕێکەوت هاتۆتە کایەوە، لام فشە بوو، زانست نەبوو، ڕەشکە و پێشکە بوو.. کە هاتمە هەندەران، دینی خۆم زێتر خۆش ویست و خۆم نەدۆران، لێرە زانیم کە دنیای بێدین سەقەتە و هەرکێ نەیبێت (فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنْ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ) وەک ئەو کەسە وایە لە ئاسمانەوە سەرەنگرێ بووبێت ، ئەنجا باڵندە و پەلەوەڕ پڕیان دابێتێ.. یاخود وەک ئەو کەسە وایە بایەکی بەهێز هاتبێ و بۆ شوێنێکی هەرە دوور و لاچەپ، قەپاندبێتی.!

لەگەڵ خۆشەویستیم بۆ هەموو دینێک و ڕێزم بۆ هەر بیروباوەڕێک و بڕوای پتەوم بە (لكم دينكم و لي دين)، هەتا نەهاتمە دەرەوە و ژیار و شارستانییەتم نەدیت، نەمزانی کە دینی من چەندە تۆکمە و

دانسقه و ناوازایه، بەڕاستی هی ئاسمانه وهی دەست و قەڵەمی نەخوێندەوارێک نییه که له زانیاریدا دەسکورت و تازەیه.

ئەوەی وتم وەڵامێکی بچکۆلانه بوو بۆ پرسیارێکی خنجیلانه.. دەزانم هەر بەوەنده تێنووتان ناشکێ، وەلێ باقییەکەی با لەنێو دوو نانی گەرمدا بێت..کاشکێ، ئەگەر زوو نەخرامه نێو دوو بەردان، چ له سوێد بێ یان له هەولێرێ یان له ناوپردان، ئەوا ئەشێ شتی دیکه بژنەون له مامتان.

پەیامی راستی: به تەما نیت به یەکجاری بگەڕێیتەوه بۆ کوردستان؟

موحسین جوامێر: چۆن نا.! هەموو جار دەڵێم ئەمجاره دەمێنمەوه.. بەس که لەپاڵ ئەو هەموو کاری ئاوەدانکردنەوەیەی کوردستان، نادڵسۆزیی دکتۆران و پیس و پۆخڵیی خەستەخانه و موختەبەران دەبینم، یان زەین دەدەمه گەندەڵیی دایەره و فەرمانگەکان، یان سەیری گەڕەلاوژەی ڕێنووس و بێخاوەنیی زمان و کتێبی کوردی دەکەم، یان سەرنج دەدەمه شەقامەبێنازەکان که هێشتا پیاو نازانێت چۆن و له کوێ تێپەڕ دەبێت، یان که دەبینم خەریکه میللەت و مەسئوولەکان لێک دادەبڕێن، بتەوێت یان نەتەوێت .. که ئەمانه و زۆرانی دیکەی مەترسیدارتر دەبینم، ئەوجا دەگەڕێمەوه سەر خاڵی سفر و بۆی دێمەوه هەندەران.. کەسیش با نەڵێ تۆش وەرەوه ڕەوشەکه بگۆڕە، چونکه پەخوا پە من ناکرێت.!

پەیامی راستی: ئەی چارەنووسی باشووری کوردستان چۆن دەبینیت ؟

موحسین جوامێر: ئەگەر ئەو گەندەڵییه هەمەلایەنەی من دەیبینم و ئاماژەم بۆ هەندێکان کرد، لەنێو بچێت، دڵنیابه کورد له پێکانی ئامانجەکەیدا نزیک دەبێتەوه و به یەکەم دەردەچێت.. هیچ چارەیش نییه دەبێت (خەباتگێڕە بازرگانەکان.!) وەلا بنرێن، دەنا هیچ دوور نییه دوژمن ئەم هەله نەقۆزتەوه و ئاواتەکان له قەناره نەدرێن.

جارێکیان والیی حمص نامەیەکی بۆ خەلیفه عومەری کوڕی عەبدولعەزیز نارد، تێیدا وتی : دوژمن، شوورەی شارەکەمانی تێک دا.. ئەگەر میری میران فەرمانی بدایه تا دروستمان بکردایەتەوه، تا نەیاران نەیانتوانیایه چیدیکه دزه بکەن و لێمان تێک دەن تەخت و پایه.! عومەریش وەرامی دایەوه، وتی:

أما بعد، شارەکەت به شوورەی (داد) دەور بده.. تێیدا، ڕێگەی زوڵم و زۆرداری خاوێن بکەرەوه، ئەوسا حەوجه به شووره ناکات.!

پەیامی راستی: وەک ڕۆشنبیرێک، ڕەوشی سیاسیی کوردستان چۆن دەبینی؟ پرسی (دیموکراسی، مافی مروڤ، ئازادییەگشتییەکان و هتد..) له چ ئاستدایه ؟

موحسین جوامێر: دیموکراسی : ئەگەر مەبەست ڕادەربڕین بێت، نەخراپه.. ئەگەر بایەخپێدانیش بێت به ڕەخنەکان، ئەوا سەقەته.

مافی مرۆڤ : ئەگەر مەبەست ئەوە بێ پیاو دووچاری چەوسانەوە نابێت، نەخراپە.. ئەگەر دادی کۆمەڵایەتی بێت، ئەوا ئەلفاتیحا.!

ئازادییەگشتییەکان : بەرسڤەکە لە دووتوێی دوو وەرامەکەی گۆڕیندایە.

پەیامی راستی: ڕۆڵی ڕۆشنبیری کورد لە نێوەندی سیاسیی کوردیدا چۆن دەبینیت ؟

موحسین جوامێر: دەکرێ بوترێ ڕۆشنبیری ئازاد و ڕەخنەگر زۆرن لە نێو کورداندا، قەڵەمەکانیان ـ ئەگەر بە هێند هەڵبگیرێن ـ مایەی هیوان و پارێزەری کوردن.. هاوکات لەگەڵ هەبوونی تاقمێک کە سیمای کەس و لایەنپەرستیی سەردەمی پێشوویان پێوە دیارە و خەریکن ڕاستییەکان دەشێوێنن.. تاقمێکیش هەن ـ بێ ئەوەی واقیعی کوردستان ڕەچاو بکەن و لەقولهوەڵڵاهو ئەحەدیش ساتمە دەکەن ـ هەموو شتێک دەدەنە بەرێ، قیرۆسیا لە هەست و نیست دەکەن، لایان گرنگ نییە هەتا ئەگەر هاوشێوەی دێوو دێوەزمەکانی پێشوویش بێنەوە و ئەوەی کورد وەدەستیان هێناوە ببێتە ئاردی نێو دڕکان و لەسەر ساجی مام عەلی بمێننەوە .

پەیامی راستی: بە حوکمی ئەوەی پەیتاپەیتا نووسین لە سایتەکانی ئینتەرنێت و ڕووپەڕی ڕۆژنامەکان بڵاو دەکەیتەوە، ئایا ئەو هەڵکشانە گەورەیەی ڕۆژنامەکانی کوردی لە ڕووی چەندایەتی و چۆنایەتییەوە، چۆن دەبینی؟

موحسین جوامێر: لە ڕووی چەندایەتییەوە دیارە هەرچەندی بڵێیت مشەیە، نە پێویستی بە ڕستەیە و نە حەوجە بە وشەیە.. لە ڕووی چۆنیەتییشەوە، هەقم بەسەر ناوەڕۆکاندا نییە، چونکە هەموو لا و لایەنێک حەزی لە شیوێکە و لێی دەنێ، یەکێ شەیدای شێخ مەحشییە، ئەوەی دیکە بە پیرخەنی دەکەوێتە خەندە و پێدەکەنێ، یەکیش بە تۆڵکە و ساوار دەکەوتە جەزبە کە دەیدەنێ.

ئەمان، خۆزگەم دوو ڕۆژنامە و دوو نووسەر بەیەک ئیملا وشەی ـ بۆ نموونە < دووەم > ـ بە یەک واو یان بە دوو واویان دەنووسی، مەبەستم ڕێنووسی کوردییە بە باریکی و بە لووسی.

سوێندتان لەسەرم نییە، بڕوا ناکەم لە هەر چوار ئیقلیمی دنیادا زمانێک هەبێ وەک هی ئێمە بێسەروبەر کرابێ، ئاوەهاش سێبەردەی لە مست نرابێ و قاو درابێ.هەڵە و پەڵەکانیش ئەوەندە زاڵن، پیاو نازانێت چۆن بەریان بگرێت.. زۆر جار کە تەلەفۆن لەگەڵ م. فەرهاد شاکەلی ـ دا دەکەم، پێی دەڵێم سەرم سوڕماوە نازانم بە گوێی کام ڕێنووس بکەم.

یان کەم کتێبی مەکتەبان هەیە لەسەری نەنووسرابێت (لێژنەیەک پێیدا چووەتەوە)، کەچی دەیان تەعبیری هەڵە و سەدان ڕێنووسی سەقەت و شەلەی دەخۆ گرتووە.. کاتی خۆی کەس نەما وشەی (بەروار) ڕەجم نەکا، کەچی ئێستە وشەی وەک (ڕەهەند) کە لە فەرهەنگاندا تەنیا بە مانای (خەندەک یان خەندەق) هاتووە نەک بە مانای (بوعد) ی عەرەبی، سەدان دەستەخوشکی ناڕەسەنی بۆ هاتووەتە گۆ، دەیان نووسەر کردوویانەتە ویردی سەرزاران؛ بە شەو و ڕۆژ.

پەیامی ڕاستی: لە ئەوروپا بە گشتی و سوێد بە تایبەتی، منداڵانی کورد چی دەخوێنن، چی کراوە بۆ ئەوەی زمانی دایکیان لە بیر نەچێتەوە و فێری نووسین و خوێندنی کوردی بکرێن؟

موحسین جوامێر: دەتوانم بڵێم بۆ مەسەلەی زمانی دایک، هیچ وڵاتێک وەک سوێد نییە.. هەر منداڵێک لە سوێدا مافی ئەوەی هەیە حەفتەی جارێک بۆ ماوەی 80 دەقیقە زمانی خۆی بخوێنێت، ئەو ماوەیەش کەم نییە، زارۆک لەو ماوەیەدا زۆر شتی تێدا فێر دەبن.. لە لایەنی کتێبی مەنهەجییشەوە، دەوڵەت بە هەموو جۆرێکەوە یارمەتیی نووسین و بەچاپگەیاندنیان دەدات.. دەتوانم بێی هیچ دوودڵی و دڕدۆنگییەکەوە بڵێم ئەو کتێبە زمانەوانییانەی لەلایەن مامۆستا فەهمی کاکەیی و هەڤاڵانی نووسراون، چ لە ڕووی ناوەڕۆک و چ لە ڕووی ڕێنووسەوە، زۆر لەوەی کوردستان ڕاستتر و پێشکەوتووترن.. بە هەموو داخێکەوە دەڵێم : مخابن، چەندانێکی وەکوو مامۆستایان کاکەیی و فەرهاد شاکەلی و ئەمجەد شاکەلی و ئێدی، بانگی کوردستان ناکرێن و کەڵک لەو ئەزموونە فرەیەی لە زۆر لە بوارەکانی پەروەردەدا کۆیان کردووەتەوە، نابینن.

پەیامی ڕاستی: سیستەمی پەروەردە و میتۆدی خوێندنی کوردستان ـ بە تایبەتی سەرەتایی ـ چۆن دەبینیت.؟

موحسین جوامێر: کە بەسەردان هاتمەوە کوردستان، ئەژین ـ ی پاشەبەرەم ناردە قوتابخانەیەک بۆ ئەوەی تۆزێک ڕابێت و هەست بکات لە وڵاتی خۆیەتی و بە زمانی خۆیشی دەخوێنێت، بۆ نیوەڕۆ کە هاتەوە، وتی : بابە، دایە.. قەت ڕۆژەکی دیکە ناچمەوە.. مامۆستا وەها لیمی خوڕییەوە، زراوم چوو، کەس نەدەوێرا قسەکی بکات یان لە جێی خۆی بجوولێتەوە..!

لە سوێدا موقەددەسترین مەخلووقات منداڵە، کەم کەسیش هەیە ئەم دەقانەی خوارەوە لەبارەی منداڵانەوە، نەزانێت یا لە ئەزبەری نەبێت، هەتا خودی منداڵانیش :

هەر منداڵێک...

هەر منداڵێک هەموو دەمێ لۆمەی بکرێ، تەنیا فێری سەرکۆنەکردن دەبێت.

هەر منداڵێک لێی بدرێ، تەنیا فێری شەڕ و شەڕفرۆشی دەبێت.

هەر منداڵێک بەسەرخۆیدا بشکێتەوە، تەنیا فێری شەرمنی دەبێت.

هەر منداڵێک هەمیشە گاڵتەی پێ بکرێ، تەنیا دەروونێکی نەخۆش و ویژدانێکی بەئازار لەخۆ دەگرێت.

بەڵام :

هەر منداڵێک هەمیشە هان بدرێ و ئافەرینی پێ بوترێ، فێری بڕوابەخۆکردن دەبێت.

هەر منداڵێک بە دڵفراوانییەوە بەرەو پیریەوە بچن، فێری زات و جورئەت دەبێت.

هەر منداڵێک مەتح بکرێ و پەسند بدرێ، فێری داد و عەدالەت دەبێت.

هەر منداڵێک هەست بە دۆستایەتیی ئەوانیدیکە بکا، فیری لوتف و دڵنەرمی دەبێت.

هەر منداڵێک لە ئاسوودەییدا بژی، فێری متمانە دەبێت.

هەر منداڵێک هەست بە ئەڤینی بکا و باوەشی پێدا بکرێت، فێر دەبێ دنیای خۆش بوێت.

بریا ئەم دەقانەی سەرەوە لە هەموو شوێنێکی کوردستاندا هەڵدەواسران و بە جیددی بۆیان دەکەوتنە کار، ئەوسا دەزانرا گەلی کوردستان چ جۆرە پیاویکی بۆ دەخوڵقێ لە گوند و شارا، ئەمەیشیان قسەی پیاوی بە ئەزموون و لەکارە.

پەیامی راستی: وێستگەی سەخت و ناخۆشی ژیانت کەی بوون؟

موحسین جوامێر:

1 ـ 1961 کە دایکم کۆچی دواییي کرد.

2 ـ 1975 کە شۆڕشی کوردستان هەرەسی هێنا، مووی سەر و برۆم هەڵوەرین.

3 ـ 1988 کە کارەساتی هەڵەبجەم بینی.

4 ـ 1991 ساڵی کۆڕەوەکە.

5 ـ 1999 ساڵی گرتنی مەزڵووم عەبدوڵا ئۆجەلان، کە زۆر نامەردانە گرتیان.

لە هەر پێنج بۆنەکەشدا گریام، وەلێ بەکوڵ.

ڤەیامی راستی: چ داوا و هیوایەکت هەیە؟

ئەگەر کێشەی (گەندەڵی) و ئاژاوەی (دوولەهجەیی لەخوێندندا) حەل کران، ئەوا هەر لە ئێستاوە گەلی کوردستان براوەیە و مژدە لە خران.

mohsinjwamir@hotmail. com